

FLEKSIBILNI OBLICI ANGAŽOVANJA -ANKETA SA FRILENSERIMA-

CILJ ISTRAŽIVANJA

Analiza fleksibilnih oblika radnog angažovanja u Republici Srbiji, koja je u toku, između ostalog, obuhvata i rad online freelencera. Krajnji cilj analize je da na osnovu analize trenutnog stanja ukaže na probleme u regulativi i praksi, kao i da definiše moguće pravce reforme i da preporuke za unapređenje postojećih, ili uvođenje novih oblika rada u legalne tokove, a kako bi se omogućilo radnicima da ostvare prava po osnovu svog rada. Analizu priprema NALED u saradnji sa Republičkim sekretarijatom za javne politike.

Istraživanje sa freelance-rama čiji su rezultati prikazani u nastavku predstavlja jedan od metoda korišćenih tokom analize za prikupljanje podataka sa terena. Potpuna analiza, uključujući i druge oblike fleksibilnog oblika radnog angažovanja, će biti objavljena na sajtu NALED-a.

METODOLOGIJA I STUKTURA UZORKA

Za potreba prikupljanja podataka o radu online freelancer-a u Srbiji, NALED je sproveo online istraživanje u periodu od 21.10. do 05.11. 2020. godine. Za potrebe istraživanja korišćen je polustrukturirani upitnik sa ukupno 50 pitanja. Upitnik je distribuiran putem društvenih mreža u saradnji sa Paušal.rs, Upwork, Payoneer i Digitalnom Zajednicom.

Prikupljeno je ukupno 837 odgovora, od čega je 608 ispitanika odgovorilo da radi preko online platformi. Dodatno, veliki broj ispitanika je predao prazan upitnik, te i njihovim isključivanjem dobijamo **finalni uzorak od 480 odgovora koji je korišćen u analizi.**

Imajući u vidu da postoji veliki deo tzv "uslovnih" pitanja koja nisu bila primenjiva na sve ispitanike, sva pitanja analizirana su na dva načina:

- 1) Posmatrajući odnos sa ukupnim brojem ispitanika (uključujući i ispitanike koji nisu naveli odgovor na to pitanje, ali i prikazujući koliko je takvih)
- 2) Posmatrajući odnos sa brojem ispitanika koji su dali odgovor na pitanje (odnosno isključujući ispitanike koji nisu naveli odgovor na to pitanje)

Tabela: Struktura uzorka i broj ispitanika

	Broj ispitanika
Ukupno	837
Ukupno ispitanici koji rade preko online platformi	608
Ukupno ispitanici koji rade preko online platformi i popunili su ceo uzorak (466) + ispitanici koji ne rade preko platforme ali su popunili ceo	480

BROJ ISPITANIKA ČIJI ODGOVORI ULAZE U UZORAK ZA ANALIZU

Tabela: Učešće ispitanika koji rade preko online platformi u uzorku

Da li radite preko online platforme?	
Da	466
Ne	14
Ukupno	480

Na osnovu rezultata ankete zaključuje se da je **prosečni online freelancer:**

- a) Osoba koja ima između 30 i 40 godina (44%) ili 20 i 30 godina (35%)
- b) Osoba koja je muškog pola (67%)
- c) Osoba koja je završila fakultet (37%) ili srednju školu (27%)
- d) Osoba koja je nezaposlena (38.5%)

Tabela: Starosna struktura ispitanika iz uzorka sa N/A odgovorima

Ukupan broj ispitanika	480
Godište	Uključujući N/A
1950 - 1959	0,21%
1960 - 1969	1,67%
1970-1979	15,83%
1980-1989	43,33%
1990-1999	35,00%
2000+	1,25%
N/A	2,71%
Ukupno	100,00%

Tabela: Starosna struktura ispitanika iz uzorka bez N/A odgovora

Ukupan broj ispitanika	467
Godište	Ne uključujući N/A
1950 - 1959	0,21%
1960 - 1969	1,71%
1970-1979	16,27%
1980-1989	44,54%
1990-1999	35,97%
2000+	1,28%
Ukupno	100,00%

Tabela: Polna struktura ispitanika iz uzorka

Pol	%
Muško	66,88%
Žensko	33,13%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Polna struktura ispitanika

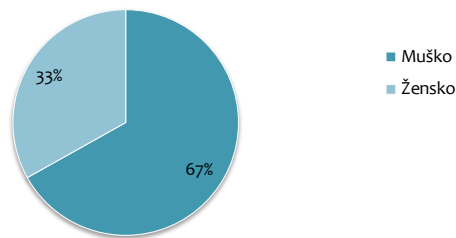

Tabela: Obrazovna struktura ispitanika iz uzorka

Nivo obrazovanja	%
Doktorat	1,88%
Master	22,29%
Fakultet	37,08%
Viša škola	10,00%
Srednja škola	27,29%
Osnovna škola	1,46%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Obrazovna struktura ispitanika

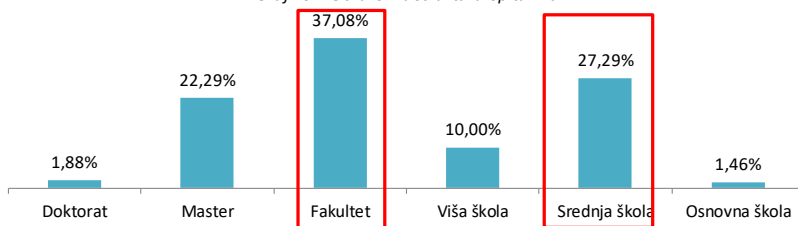
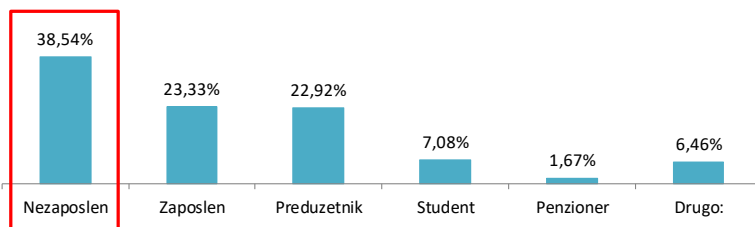

Tabela: Status na tržištu rada

Nivo obrazovanja	%
Nezaposlen	38,54%
Zaposlen	23,33%
Preduzetnik	22,92%
Student	7,08%
Penzioner	1,67%
Drugo:	6,46%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Status na tržištu rada

REZULTATI ANALIZE UPITNIKA

1) KOLIKO DUGO RADITE PREKO PLATFORME?

Najveći broj ispitanika preko platforme ili preko pet godina (24-30%) ili od 1 do 3 godine (24-29%). Dodatno veliki deo ispitanika (21-25%) preko platforme radi više od 3 godine ali manje od 5 godina. Ovi rezultati pokazuju da kod velikog broja ispitanika ovo nije kratkoročno angažovanje već da oni preko platformi pronalaze angažovanje na duže periode.

Tabela: Dužina angažovanja preko platforme, uključujući N/A

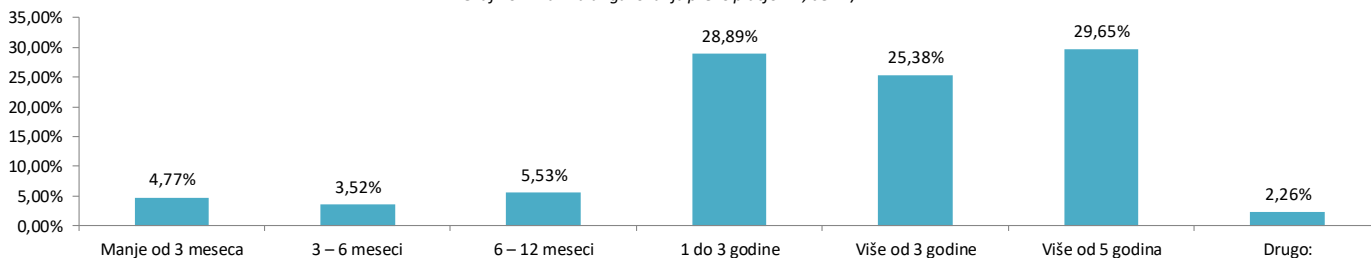
Ukupno broj ispitanika	480
Koliko dugo radite preko platforme	Uključujući N/A
Manje od 3 meseca	3,96%
3 – 6 meseci	2,92%
6 – 12 meseci	4,58%
1 do 3 godine	23,96%
Više od 3 godine	21,04%
Više od 5 godina	24,58%
Drugo:	1,88%
N/A	17,08%
Ukupno	100,00%

Tabela: Dužina angažovanja preko platforme, bez N/A

Ukupno broj ispitanika	398
Koliko dugo radite preko platforme	Ne uključujući N/A
Manje od 3 meseca	4,77%
3 – 6 meseci	3,52%
6 – 12 meseci	5,53%
1 do 3 godine	28,89%
Više od 3 godine	25,38%
Više od 5 godina	29,65%
Drugo:	2,26%
Ukupno	100,00%

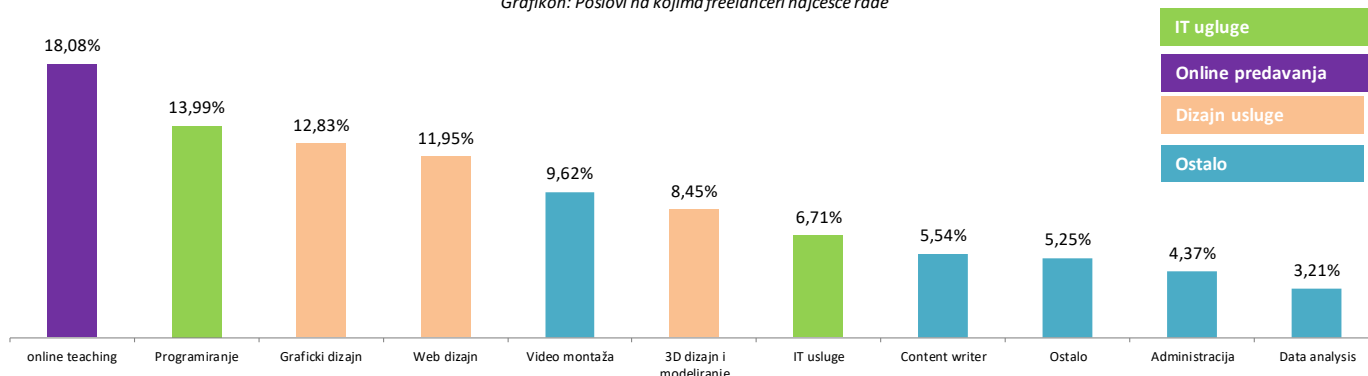
Grafikon: Dužina angažovanja preko platformi, bez N/A

2) NA KOJIM POSLOVIMA RADITE PREKO ONLINE PRATFORME?

Posmatrajući poslove koje online freelanceri rade može se zaključiti da su to **poslovi za koje je potrebna nešto viša kvalifikacija radnika**. Najveći broj ispitanika naveo je da radi na poslovima pružanja IT usluga (programiranje 14% + IT usluge 7%), a zatim na postlovima držanja online časova/tutorisanja (18%), kao i poslovima grafičkog dizajna (13%), web dizajna (12%) ili 3D dizajna i modeliranja (9%).

Grafikon: Poslovi na kojima freelanceri najčešće rade

3) ZBOG ČEGA STE SE ODLUČILI DA RADITE PREKO ONLINE PLATFORMI?

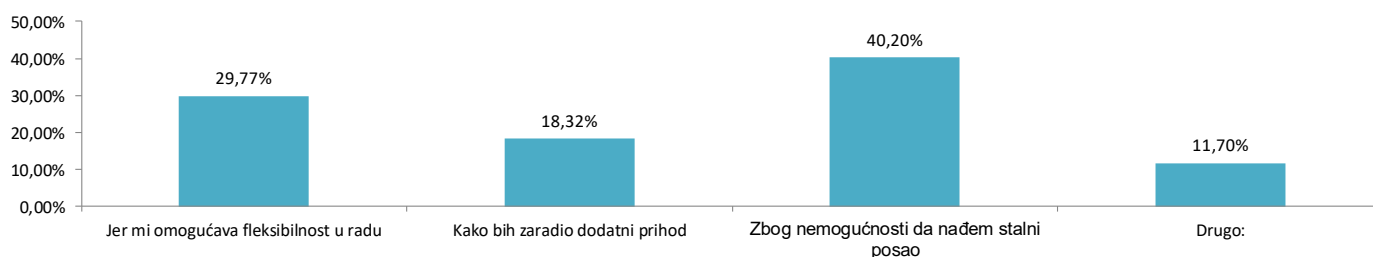
Najveći deo ispitanika (40%) se odlučuje da radi preko platforme zbog nemogućnosti da nađe stalni posao. Skoro trećina ispitanika (30%) radi online jer im to omogućava fleksibilnost u radu, a petina (18%) da bi zaradili dodatne prihode.

Dodatno su ispitanici navodili da im online posao omogućava da dosegnu do većeg broja često inostranih klijenata, ali je često navodeno da im zbog zdravstvenog stanja (ili invaliditeta) više odgovara da rade od kuće.

Ukupan broj ispitanika	480
Razlozi	Uključujući N/A
Jer mi omogućava fleksibilnost u radu	24,38%
Kako bih zaradio dodatni prihod	15,00%
Zbog nemogućnosti da nađem stalni posao	32,92%
Drugo:	9,58%
N/A	18,13%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	393
Razlozi	Ne uključujući N/A
Jer mi omogućava fleksibilnost u radu	29,77%
Kako bih zaradio dodatni prihod	18,32%
Zbog nemogućnosti da nađem stalni posao	40,20%
Drugo:	11,70%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Razlozi rada preko online platformi

PITANJA U VEZI SA RADNIM VREMENOM

Najveći broj ispitanika navodi da preko platforme godišnje radi tokom cele godine (75%).

Gotovo četvrtina ispitanika (24%) navodi da nedeljno rade u proseku 40 sati što je ekvivalent prosečne radne nedelje. Dodatno oko petine ispitanika navodi da u jednoj nedelji u proseku radi 20 sati nedeljno (21%), manje od 20 sati (20%), ali i čak više od 40 sati (19%).

Oko polovine ispitanika navodi da ne postoji obrazac njihovog dnevnog rada, tj da oni nemaju radno vreme, niti obavezne sate kada moraju raditi. Oko trećine anketiranih (36%) navodi da radi u kontinuitetu sa kratkim pauzama.

4) KOLIKO MESECI GODIŠNJE U PROSEKU RADITE?

Ukupan broj ispitanika	480
Koliko meseci godišnje u proseku radite?	Uključujući N/A
⊕ Od 1 do 3 meseca	2,71%
⊕ Od 4 do 6 meseci	3,75%
⊕ Od 7 do 9 meseci	5,00%
⊖ Od 10 do 12 meseci	
10	4,58%
11	3,13%
12	57,08%
⊕ N/A	23,75%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	396
Koliko meseci godišnje u proseku radite?	Ne uključujući N/A
⊕ Od 1 do 3 meseca	3,55%
⊕ Od 4 do 6 meseci	4,92%
⊕ Od 7 do 9 meseci	6,56%
⊖ Od 10 do 12 meseci	
10	6,01%
11	4,10%
12	74,86%
Ukupno	100,00%

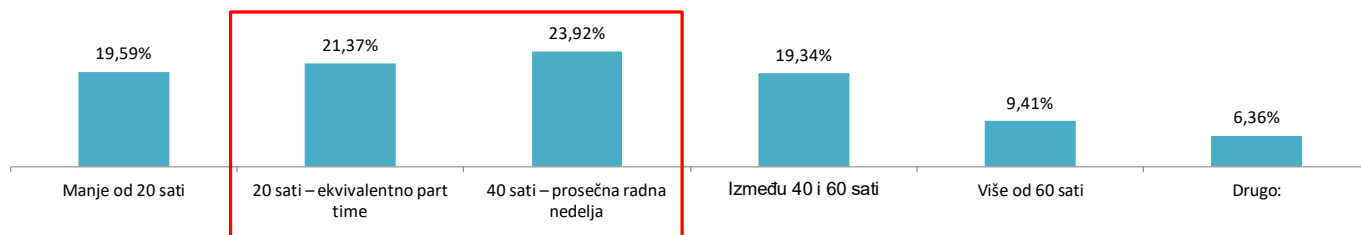

5) KOLIKO SATI NEDELJNO U PROSEKU RADITE?

Ukupan broj ispitanika	480
Prosečan broj sati	Uključujući N/A
Manje od 20 sati	16,04%
20 sati – ekvivalentno part time	17,50%
40 sati – prosečna radna nedelja	19,58%
Između 40 i 60 sati	15,83%
Više od 60 sati	7,71%
Drugo:	5,21%
N/A	18,13%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	393
Prosečan broj sati	Ne uključujući N/A
Manje od 20 sati	19,59%
20 sati – ekvivalentno part time	21,37%
40 sati – prosečna radna nedelja	23,92%
Između 40 i 60 sati	19,34%
Više od 60 sati	9,41%
Drugo:	6,36%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Prosečna družina radnog vremena tokom jedne nedelje

6) KAKO IZGLEDA RASPON BROJA SATI RADA U TOKU DANA?

Ukupan broj ispitanika	480
Dnevna organizacija rada	Uključujući N/A
Bez obrasca	40,83%
Drugo:	2,29%
N/A	18,13%
Podeljeno na jutro i veče	8,96%
Rad u kontinuitetu, sa kratkim pauzama	29,79%
Ukupno	100,00%

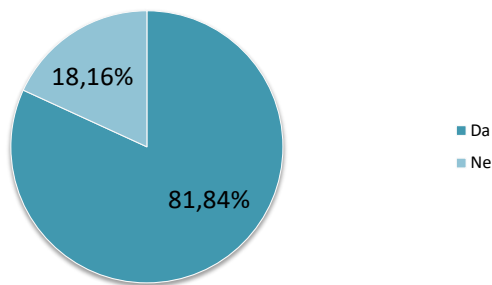
Ukupan broj ispitanika	391
Dnevna organizacija rada	Ne uključujući N/A
Bez obrasca	49,87%
Drugo:	2,80%
Podeljeno na jutro i veče	10,94%
Rad u kontinuitetu, sa kratkim pauzama	36,39%
Ukupno	100,00%

7) DA LI VAM JE TAJ POSAO OSNOVNI IZVOR PRIHODA?

Čak 82% ispitanika navodi da im je rad preko platforme jedini izvor prihoda.

Ukupan broj ispitanika	480
Da li vam je taj posao osnovni izvor prihoda?	Uključujući N/A
Da	66,67%
N/A	18,54%
Ne	14,79%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	298
Da li vam je taj posao osnovni izvor prihoda?	Ne uključujući N/A
Da	81,84%
Ne	18,16%
Ukupno	100,00%

8) PREKO KOJE PLATFORME RADITE

Ukupan broj ispitanika	389
Preko koje platforme radite? Ukoliko ih je više, navedite sve.	Ne uključujući N/A i grupišući platforme koje su pomenute u manje od 1% odgovora
Upwork	52,48%
Direktno sa poslodavcem	9,32%
Toptal	9,32%
Ostalo	6,83%
iTutor	4,66%
99 Designs	4,04%
Freelancer	3,73%
Fiverr	2,80%
Bibo Global Opportunity	2,17%
Google adsence	1,86%
YouTube	1,55%
Classin	1,24%
Ukupno	100,00%

PITANJA U VEZI SA POSLODAVCIMA

Najveći broj ispitanika navodi da mu je poslodavac fizičko/pravno lice za koje radi preko platforme (47%), dok je 31% naveo da mu je poslodavac sama platforma. Čak 89% radi za stranog poslodavca i to u većini slučajeva (62%) za pravno lice.

Dodatno, čak 72% ispitanika navodi da istovremeno radi za više poslodavaca i to u proseku godišnje za 3 do 5 poslodavaca (u 31% slučajeva). Preko 80% ispitanika koji rade za više poslodavaca navodi da i na dnevnom nivou rade za više od jednog poslodavca i to najviše za 2 ili 3 poslodavca istovremeno.

9) DA LI JE VAŠ POSLODAVAC PLATFORMA ILI FIZIČKO/PRAVNO LICE ZA KOJE RADITE PREKO PLATFORME?

Ukupan broj ispitanika	480
Vrsta poslodavca	Uključujući N/A
Fizičko/pravno lice	37,92%
Platforma	25,00%
Drugo:	6,67%
N/A	18,96%
Nije primenljivo	11,46%
Ukupno	100,00%

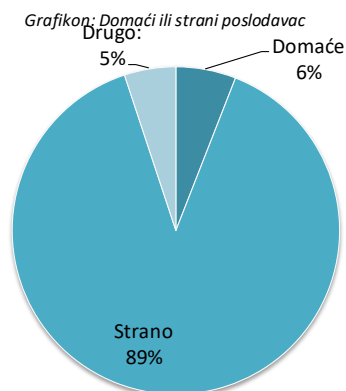
Ukupan broj ispitanika	398
Vrsta poslodavca	Ne uključujući N/A
Fizičko/pravno lice	46,79%
Platforma	30,85%
Drugo:	8,23%
Nije primenljivo	14,14%
Ukupno	100,00%

10) DA LI JE VAŠ POSLODAVCA DOMAĆE ILI STRANO LICE?

Ukupan broj ispitanika	480
Vrsta poslodavca	Uključujući N/A
Domaće	2,92%
Strano	43,75%
N/A	50,83%
Drugo:	2,50%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	236
Vrsta poslodavca	Ne uključujući N/A
Domaće	5,93%
Strano	88,98%
Drugo:	5,08%
Ukupno	100,00%

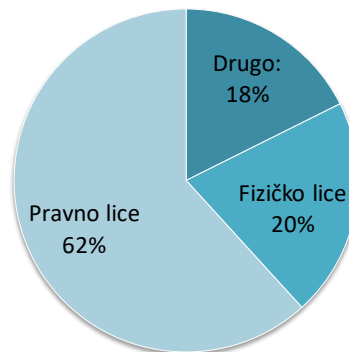

11) DA LI JE VAŠ POSLODAVAC FIZIČKO ILI PRAVNO LICE?

Ukupan broj ispitanika	480
Da li je vaš poslodavac fizičko ili pravno lice?	Uključujući N/A
Domaće	2,92%
Drugo:	2,50%
N/A	50,83%
Strano	43,75%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	238
Da li je vaš poslodavac fizičko ili pravno lice?	Ne uključujući N/A
Drugo:	17,65%
Fizičko lice	20,59%
Pravno lice	61,76%
Grand Total	100,00%

Grafikon: Poslodavac fizičko ili pravno lice

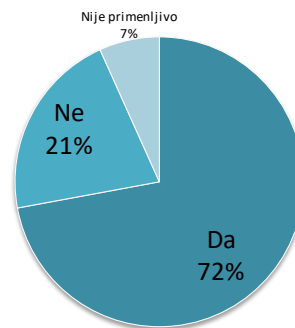

12) DA LI RADITE ZA VIŠE POSLODAVACA?

Ukupan broj ispitanika	480
Da li radite za više poslodavaca?	Uključujući N/A
Drugo:	8,75%
Fizičko lice	10,21%
N/A	50,42%
Pravno lice	30,63%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	387
Da li radite za više poslodavaca?	Ne uključujući N/A
Da	72,09%
Ne	21,19%
Nije primenljivo	6,72%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Da li radite za više poslodavaca?

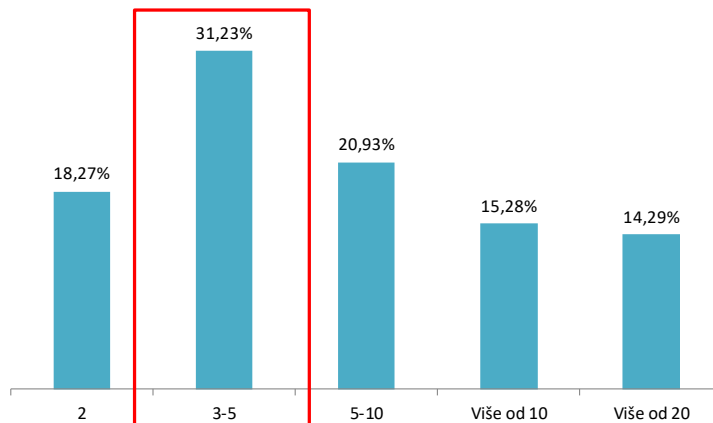

13) KOLIKO POSLODAVACA GODIŠNJE U PROSEKU IMATE?

Ukupan broj ispitanika	480
Koliko poslodavaca u proseku godišnje imate?	Uključujući N/A
2	11,46%
3-5	19,58%
5-10	13,13%
N/A	37,29%
Više od 10	9,58%
Više od 20	8,96%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	301
Koliko poslodavaca u proseku godišnje imate?	Ne uključujući N/A
2	18,27%
3-5	31,23%
5-10	20,93%
Više od 10	15,28%
Više od 20	14,29%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Koliko poslodavaca u proseku imate?

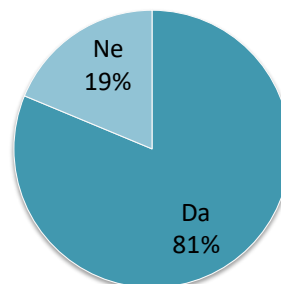

14) DA LI U TOKU JEDNOG DANA RADITE ZA VIŠE POSLODAVACA?

Ukupan broj ispitanika	480
Da li u toku jednog dana radite za više poslodavaca?	Uključujući N/A
Da	50,63%
N/A	37,71%
Ne	11,67%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	299
Da li u toku jednog dana radite za više poslodavaca?	Ne uključujući N/A
Da	81,27%
Ne	18,73%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Da li radite za više poslodavaca u toku jednog dana?

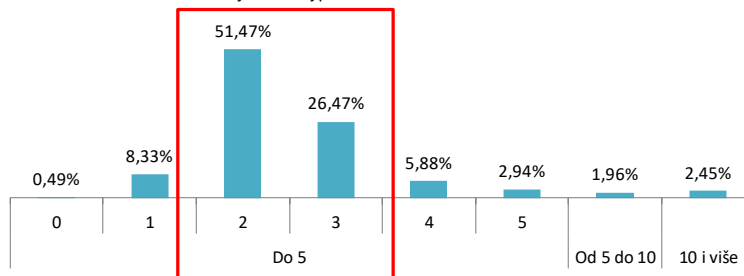

15) ZA KOLIKO POSLODAVACA RADITE U TOKU JEDNOG DANA?

Ukupan broj ispitanika	480
Broj poslodavaca	Uključujući N/A
Do 5	40,63%
Od 5 do 10	0,83%
10 i više	1,04%
N/A	57,50%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	204
Broj poslodavaca	Ne uključujući N/A
Do 5	
0	0,49%
1	8,33%
2	51,47%
3	26,47%
4	5,88%
5	2,94%
Od 5 do 10	1,96%
10 i više	2,45%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Broj poslodavaca na dnevnom nivou

16) KOLIKI JE BROJ KLIJENATA - LICA KOJIMA NEPOSREDNO PRUŽATE USLUGU NA GODIŠNJEM NIVOU?

Najveći broj ispitanika u proseku godišnje ima od 6 do 20 klijenata (47%)

Ukupan broj ispitanika	290
Broj klijenata	%
Od 0 do 5	31,72%
Od 6 do 20	46,55%
Od 21 do 50	8,28%
Od 51 do 100	4,48%
Preko 100	8,97%
Ukupno	100,00%

PITANJA U VEZI SA NAČINOM UGOVARANJA POSLA PREKO PLATFORME

Čak 57% ispitanika posao preko platforme ugovara kao fizičko lice, dok četvrtina ispitanika ima svoju registrovanu preduzetničku radnju ili firmu. Kada je reč o potpisivanju ugovora - 38% ispitanika navodi da nikada ili retko potpisuje ugovore za rad preko platforme, dok 36% to radi uvek ili uglavnom.

Kada potpisuju ugovore te uglavnom čine sa samom platformom preko koje rade (46%), dok trećina ispitanika ugovor potpiše direktno sa poslodavcem (33%).

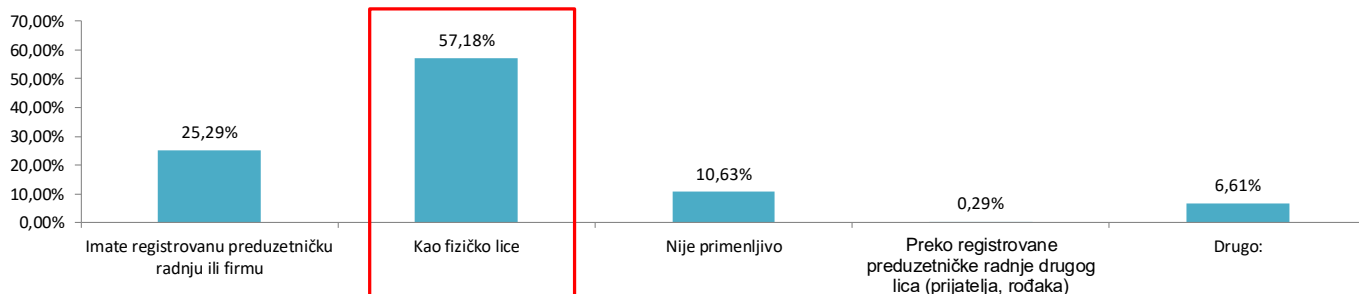
U slučaju kada ugovor ne potpisuju uglavnom se kao razlozi navode: rad preko platforme koja ne zahteva potpisivanje ugovora (27%) ili poverenje između radnika i poslodavca (22%).

17) KAKO UGOVARATE SVOJ POSAO PREKO PLATFORME?

Ukupan broj ispitanika	480
Način ugovaranja posla	Uključujući N/A odgovore
Imate registrovanu preduzetničku radnju ili firmu	18,54%
Kao fizičko lice	42,08%
Nije primenljivo	8,33%
Preko registrovane preduzetničke radnje drugog lica (prijatelja, rođaka)	0,42%
Drugo:	4,79%
N/A	25,83%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	356
Način ugovaranja posla	Ne uključujući N/A odgovore
Imate registrovanu preduzetničku radnju ili firmu	25,29%
Kao fizičko lice	57,18%
Nije primenljivo	10,63%
Preko registrovane preduzetničke radnje drugog lica (prijatelja, rođaka)	0,29%
Drugo:	6,61%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Kako ugovarate svoj posao preko platforme?

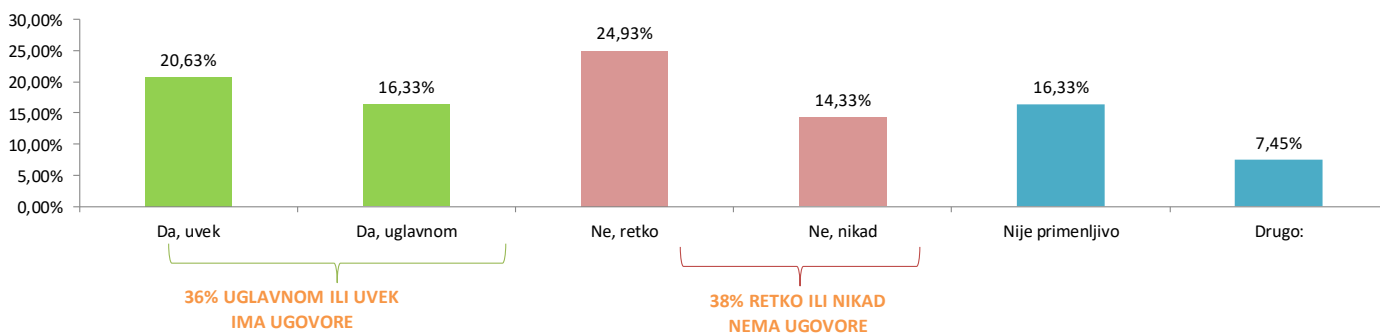

18) DA LI SKLAPATE UGOVOR SA POSLODAVCEM?

Ukupan broj ispitanika	480
Da li sklapate ugovor sa poslodavcem?	Uključujući N/A odgovore
Da, uvek	15,21%
Da, uglavnom	12,08%
Ne, retko	18,75%
Ne, nikad	10,83%
Nije primenljivo	12,29%
Drugo:	5,42%
N/A	25,42%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	358
Da li sklapate ugovor sa poslodavcem?	Ne uključujući N/A odgovore
Da, uvek	20,63%
Da, uglavnom	16,33%
Ne, retko	24,93%
Ne, nikad	14,33%
Nije primenljivo	16,33%
Drugo:	7,45%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Da li sklapate ugovor sa poslodavcem?

19) DA LI UGOVOR SKLAPATE SA PLATFORMOM ILI SA FIZIČKIM/PRAVNIM LICEM ZA KOJE RADITE?

Ukupan broj ispitanika	480
Sa kim se potpisuje ugovor	Uključujući N/A odgovore
N/A	57,92%
Nije primenljivo	8,96%
Sa fizičkim/pravnim licem za kojeg radim preko platforme	13,96%
Sa platformom	19,17%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	202
Sa kim se potpisuje ugovor	Ne uključujući N/A odgovore
Nije primenljivo	21,11%
Sa fizičkim/pravnim licem za kojeg radim preko platforme	33,17%
Sa platformom	45,73%
Ukupno	100,00%

20) KOJU VRSTU UGOVORA NAJČEŠĆE SKLAPATE SA SVOJIM POSLODAVCIMA KADA RADITE VAN PLATFORME?

Ukupan broj ispitanika	480
Vrsta ugovora van platforme	Uključujući N/A odgovore
Autorski ugovor	1,04%
Drugo:	3,75%
Nije primenljivo	17,50%
Ugovor o delu	1,88%
Ugovor o privremenim i povremenim poslovima	2,50%
Ugovor o pružanju usluga	15,42%
N/A	57,92%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	202
Vrsta ugovora van platforme	Ne uključujući N/A odgovore
Nije primenljivo	41,71%
Ugovor o pružanju usluga	36,68%
Drugo:	9,05%
Ugovor o privremenim i povremenim poslovima	5,53%
Ugovor o delu	4,52%
Autorski ugovor	2,51%
Ukupno	100,00%

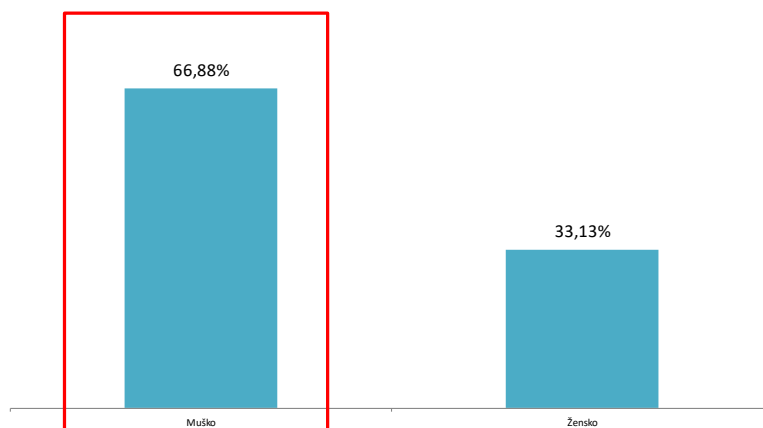
21) KOJU VRSTU UGOVORA NAJČEŠĆE SKLAPATE SA SVOJIM POSLODAVCIMA KADA RADITE PREKO PLATFORME?

Ukupan broj ispitanika	480
Vrsta ugovora preko platforme	Uključujući N/A odgovore
Autorski ugovor	1,46%
Ugovor ili sporazum koji nam platforma nudi kao template	8,13%
Ugovor o delu	1,46%
Ugovor o privremenim i povremenim poslovima	0,83%
Ugovor o pružanju usluga	11,88%
Ugovor sa platformom	5,42%
N/A	57,92%
Drugo:	3,13%
Nije primenljivo	9,79%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	202
Vrsta ugovora preko platforme	Ne uključujući N/A odgovore
Autorski ugovor	3,52%
Ugovor ili sporazum koji nam platforma nudi kao template	19,10%
Ugovor o delu	3,52%
Ugovor o privremenim i povremenim poslovima	1,51%
Ugovor o pružanju usluga	28,64%
Ugovor sa platformom	13,07%
Drugo:	7,54%
Nije primenljivo	23,12%
Ukupno	100,00%

22) UKOLIKO SE DEŠAVA DA NE POTPISUJETE UGOVOR ZA POSAO KOJI OBAVLJATE PREKO PLATFORME, ZBOG ČEGA JE TO SLUČAJ?

Ukupan broj ispitanika	173
Razlog nepotpisivanja ugovora	Ne uključujući N/A odgovore
Radim preko platforme koja ne zahteva da potpisujemo ugovore	27,17%
Poverenje i povezanost sa klijentima i poslodavcima	22,54%
Poslodavci to ne žele	13,29%
Ostalo	13,29%
Nemam potrebe za ugovorom	11,56%
Jednokratnost aranžmana	6,94%
Posao je kratak, više vremena treba da se sklopi ugovor nego da se završi posao	5,20%
Ukupno	100,00%

PITANJA U VEZI SA NAKNADOM/PRIHODIMA

Najveći broj ispitanika naknadu ugovara po satu rada (46%), ali i po poslu (27%), dok evidenciju o njihovom radu vodi platforma automatizovano (u 51% slučajeva).

U proseku godišnji iznos prihoda je 13,021 evro, dakle na mesečnom nivou naknada iznosi nešto više od 1000 evra. Iako veliki deo ispitanika nije odgovorio na pitanje koliko su prihodi ravnomerno raspoređeni tokom godine, preostali ispitanici su ili naveli da je prihod ravnomerno raspoređen tokom godine (27%) ili da je vrlo promenljiv (uglavnom odgovori pod "Drugo" - 23%).

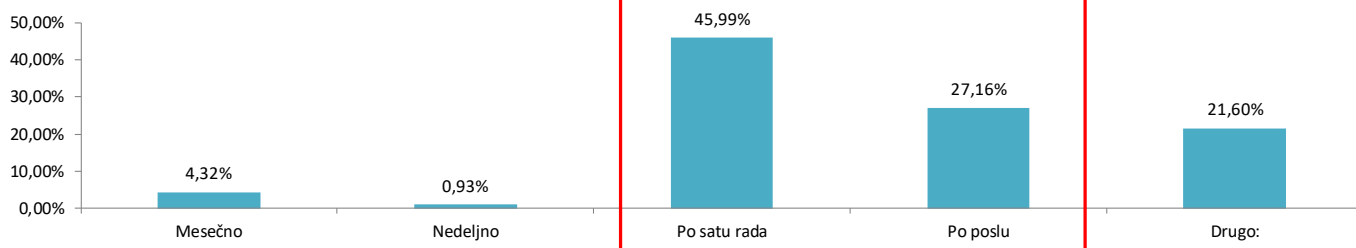
Kako je navedeno, u nešto više od polovine slučajeva (56%) ugovorena naknada se isplaćuje preko nekog od metoda za online plaćanja poput PayPal-a, ali se često (33%) isplata vrši preko računa.

23) NA KOJI NAČIN UGOVARATE NAKNADU?

Ukupan broj ispitanika	480
Na koji način ugovarate naknadu?	Uključujući N/A odgovore
Mesečno	3,13%
Nedeljno	0,83%
Po satu rada	31,88%
Po poslu	18,75%
Drugo:	14,58%
N/A	30,83%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	332
Na koji način ugovarate naknadu?	Ne uključujući N/A odgovore
Mesečno	4,32%
Nedeljno	0,93%
Po satu rada	45,99%
Po poslu	27,16%
Drugo:	21,60%
Ukupno	100,00%

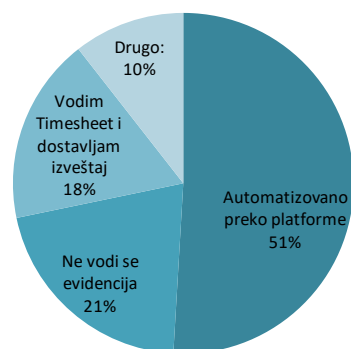
Grafikon: Na koji način ugovarate naknadu za rad preko platforme?

24) NA KOJI NAČIN SE VODI EVIDENCIJA O VAŠEM RADU KAKO BI SE UTVRDILO OBIM NAKNADE?

Ukupan broj ispitanika	480
Na koji način se vodi evidencija o vašem radu kako bi se utvrdilo obim naknade?	Uključujući N/A odgovore
Automatizovano preko platforme	34,58%
Ne vodi se evidencija	14,58%
Vodim Timesheet i dostavljam izveštaj	12,08%
Drugo:	7,50%
N/A	31,25%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Na koji način se vodi evidencija o vašem radu kako bi se utvrdilo obim naknade?

Ukupan broj ispitanika	330
Na koji način se vodi evidencija o vašem radu kako bi se utvrdilo obim naknade?	Ne uključujući N/A odgovore
Automatizovano preko platforme	50,93%
Ne vodi se evidencija	20,81%
Vodim Timesheet i dostavljam izveštaj	17,70%
Drugo:	10,56%
Ukupno	100,00%

25) NA KOJI NAČIN VAS POSLODAVAC ISPLAĆUJE?

Ukupan broj ispitanika	480
Na koji način vas poslodavac isplaćuje?	Uključujući N/A odgovore
Keš	1,46%
Preko metoda za online plaćanja i plaćanja i	38,96%
Preko računa	22,08%
N/A	31,04%
Drugo:	6,46%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	331
Na koji način vas poslodavac isplaćuje?	Ne uključujući N/A odgovore
Preko metoda za online plaćanja i plaćar	56,35%
Preko računa	32,51%
Drugo:	9,29%
Keš	1,86%
Grand Total	100,00%

26) KOLIKO U PROSEKU IZNOSI VAŠA GODIŠNJA BRUTO ZARADA (U EUR)?

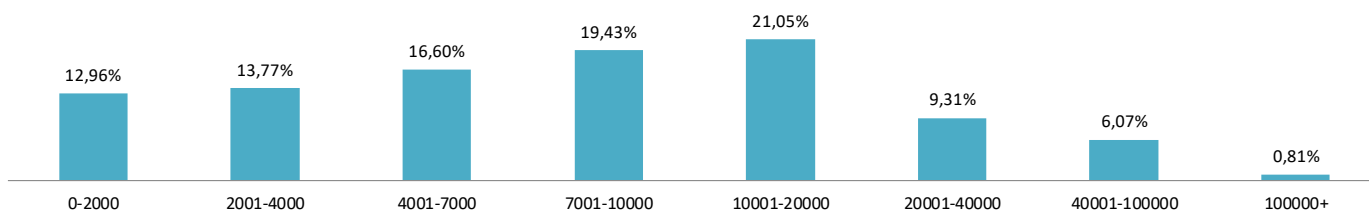
Ukupan broj ispitanika	248
Prosečan godišnji prihod	%
0-2000	12,96%
2001-4000	13,77%
4001-7000	16,60%
7001-10000	19,43%
10001-20000	21,05%
20001-40000	9,31%
40001-100000	6,07%
100000+	0,81%
Ukupno	100,00%

Prosečan godišnji prihod € **13.021**

Procenjen prosečni mesečni prihod € **1.085**

Grafikon: Prosečan godišnji prihod

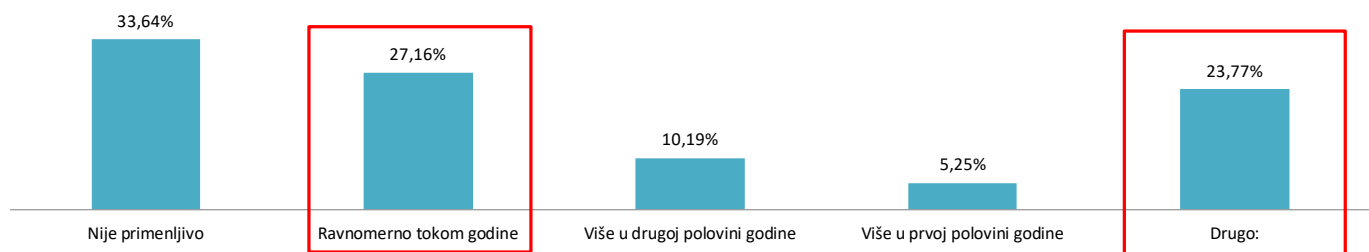

27) DA LI VAM JE PRIHOD RAVNOMERNO RASPOREĐEN TOKOM GODINE?

Ukupan broj ispitanika	480
Raspoređenost prihoda tokom godine	Uključujući N/A odgovore
Nije primenljivo	23,75%
Ravnomerno tokom godine	18,75%
Više u drugoj polovini godine	6,88%
Više u prvoj polovini godine	3,75%
N/A	30,83%
Drugo:	16,04%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	332
Raspoređenost prihoda tokom godine	Ne uključujući N/A odgovore
Nije primenljivo	33,64%
Ravnomerno tokom godine	27,16%
Više u drugoj polovini godine	10,19%
Više u prvoj polovini godine	5,25%
Drugo:	23,77%
Ukupno	100,00%

Grafikon: Ravnomerna raspoređenost prihoda tokom godine

Drugo: U najvećem broju slučajeva navođeno je da se prihodi ne mogu predvideti tokom godine

PITANJA U VEZI SA SOCIJALNIM OSIGURANJIMA

47% ispitanika navodi da je zdravstveno i penziono osigurano, od čega najveći deo čine preduzetnici, zaposleni kao i penzioneri. Veliki deo nezaposlenih (75%) navodi da nema nijedno osiguranje.

28) DA LI STE ZDRAVSTVENO I PENZIONO OSIGURANI?

Ukupan broj ispitanika	480
Da li ste zdravstveno i penziono osigurani?	Uključujući N/A odgovore
Da, penzijsko i zdravstveno	32,50%
Da, samo penzijsko	0,21%
Da, samo zdravstveno	9,58%
N/A	31,25%
Ne	26,46%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika		330		
Status na tržištu rada		Osiguranje		
		Da, penzijsko i zdravstveno	Da, samo zdravstveno	Ne
Nezaposlen		4,55%	19,70%	75,76%
Penzioner		57,14%	28,57%	14,29%
Preduzetnik		94,29%	1,43%	4,29%
Student		0,00%	50,00%	50,00%
Zaposlen		87,84%	4,05%	8,11%
Ukupno		46,53%	13,86%	39,60%
				100,00%

29) NA KOJI NAČIN STE OSIGURANI?

Ukupan broj ispitanika		192	
Na koji način ste osigurani?		Ne uključujući N/A odgovore	
Drugo:		34,38%	
Preko Nacionalne službe za zapošljavanje		9,90%	
Preko roditelja ili supružnika		8,85%	
Sam uplaćujem doprinose za obavezno osiguranje		40,63%	
Uplaćujem privatno		6,25%	
Ukupno		100,00%	

SPREMNOST ZA PLAĆANJE POREZA I DOPRINOSA

69% ispitanika navodi da je spremno da sami uplaćuju poreze i doprinose za svoj rad preko platforme. **U proseku ispitanici su spremni da mesečno izdvoje 13.774 dinara na ime poreza i doprinosa** (odnosno nešto više od 110 evra mesečno).

Spremnost za izdvajanje na ime poreza i doprinosa je drugačija kada u zavisnosti od prava koje im uplate donose pa su tako ispitanici spremni da odvoje:

- a) 6.768 RSD - kako bi dobili status legalnog rada i kreditni potencijal
- b) 7.880 RSD - kako bi pored legalnog rada i kreditnog potencijala, ostvarili pravo i na zdravstveno osiguranje
- v) 9.759 RSD - kako bi ostvarili i pravo na penziono osiguranje i osiguranje za slučaj nezaposlenosti

Dok bi **polovina ispitanika (50%) poreze i doprinose mogla da plaća samo tokom perioda kada rade**, nešto više od trećine (35%) bi poreze i doprinose mogla da plaća tokom cele godine. Bilo je i predloga za novi način plaćanja poreza i doprinosa koji bi **omogućio ostvarivanje prava tokom cele godine, ali plaćanje kvartalno** (kako bi se omogućilo da u mesecima u kojima rade "prikupe" novac za mesece kada ne rade).

Sa druge strane osnovni razlozi zbog čega deo frilensera ne bi hteo da plaća poreze i doprinose (njih oko 31%) jesu: a) nestalni i nedovoljno veliki prihodi, b) visoko opterećenje porezima i doprinosima, ali i c) nepoverenje u institucije i mišljenje da ne dobijaju ništa zauzvat.

30) DA LI BISTE ŽELELI SAMI DA UPLAĆUJETE POREZE I DOPRINOSE ZA SVOJ RAD?

Ukupan broj ispitanika		480	
Da li biste želeli da sami uplaćujete poreze i doprinose za svoj rad?		Uključujući N/A odgovore	
Da		45,42%	
N/A		33,33%	
Ne		21,25%	
Ukupno		100,00%	

Ukupan broj ispitanika		312	
Da li biste želeli da sami uplaćujete poreze i doprinose za svoj rad?		Ne uključujući N/A odgovore	
Da		68,59%	
Ne		31,41%	
Ukupno		100,00%	

31) KOLIKO SMATRATE DA JE OPTIMALNO DA SE MESEČNO IZDVOJI NA IME POREZA I DOPRINOSA KAKO BISTE MOGLI DA IH SAMOSTALNO PLATITE (U RSD)?

Ukupan broj ispitanika		144	
Prosečan mesečni iznos		%	
preko 50000		2,80%	
30001-50000		1,40%	
20001-30000		10,49%	
15001-20000		18,88%	
10001-15000		18,18%	
5001-10000		13,29%	
3001-5000		13,29%	
1001-2000		1,40%	
2001-3000		4,20%	
Manje od 1000		16,08%	

Prosečan mesečni iznos koji je ispitanik spreman da izdvoji u RSD **RSD 13.774**

32) ZAMISLITE DA POSTOJI SISTEM U KOME MOŽETE DA BIRATE PRAVA KOJA ŽELITE DA OSTVARITE I DA U SKLADU SA TIM I PLATITE ODREĐENI IZNOS POREZA I DOPRINOSA - KOLIKO BISTE BILI SPREMNI DA PLATITE MESEČNO A DA ZA UZVRAT IMATE: STATUS DA SE RADI O LEGALNOM RADU I KREDITNI POTENCIJAL (U RSD)

Ukupan broj ispitanika	207
Prosečan iznos za poreze i doprinose	Ne uključujući N/A i grupišući odgovore
0-1000	22,22%
1001-2000	8,21%
2001-5000	21,26%
5001-10000	28,02%
10001-20000	15,94%
20001-30000	1,93%
30001-50000	1,93%
Preko 50000	0,48%
Ukupno	100,00%

Spremnost da se izdvoji za
KREDITNI POTENCIJAL

RSD

6.768

33) ZAMISLITE DA POSTOJI SISTEM U KOME MOŽETE DA BIRATE PRAVA KOJA ŽELITE DA OSTVARITE I DA U SKLADU SA TIM I PLATITE ODREĐENI IZNOS POREZA I DOPRINOSA - KOLIKO BISTE BILI SPREMNI DA PLATITE MESEČNO A DA ZA UZVRAT IMATE: STATUS DA SE RADI O LEGALNOM RADU I KREDITNI POTENCIJAL + ZDRAVSTVENO OSIGURANJE (U RSD)

Ukupan broj ispitanika	204
Prosečan iznos poreza i doprinosa	Ne uključujući N/A i grupišući odgovore
Manje od 1000	18,59%
1001-2000	14,07%
2001-3000	8,04%
3001-5000	20,10%
5001-10000	17,09%
10001-15000	10,55%
15001-20000	4,52%
20001-30000	4,02%
30001-50000	2,01%
Preko 50000	1,01%
Ukupno	100,00%

Spremnost da se izdvoji za
KREDITNI POTENCIJAL +
ZDRAVSTVENO
OSIGURANJE

RSD

7.880

34) ZAMISLITE DA POSTOJI SISTEM U KOME MOŽETE DA BIRATE PRAVA KOJA ŽELITE DA OSTVARITE I DA U SKLADU SA TIM I PLATITE ODREĐENI IZNOS POREZA I DOPRINOSA - KOLIKO BISTE BILI SPREMNI DA PLATITE MESEČNO A DA ZA UZVRAT IMATE: STATUS DA SE RADI O LEGALNOM RADU I KREDITNI POTENCIJAL + ZDRAVSTVENO OSIGURANJE + PENZIONO OSIGURANJE I OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZAPOSLENOSTI (U RSD)

Ukupan broj ispitanika	203
Prosečan iznos poreza i doprinosa	Ne uključujući N/A i grupišući odgovore
Manje od 1000	25,62%
1001-2000	6,90%
2001-3000	4,43%
3001-5000	16,75%
5001-10000	19,70%
10001-15000	7,39%
15001-20000	7,88%
20001-30000	6,90%
30001-50000	2,96%
Preko 50000	1,48%
Ukupno	100,00%

Spremnost da se izdvoji za
puno socijalno osiguranje

RSD

9.759

35) DA LI BISTE ŽELELI DA PLAĆATE OSIGURANJE TOKOM CELE GODINE (KADA BISTE SVA PRAVA OSTVARIVALI TOKOM CELE GODINE) ILI DA PLAĆATE SAMO KADA RADITE (KADA BISTE PRAVA OSTVARIVALI SAMO U MESECIMA KADA STE ANGAŽOVANI)?

Ukupan broj ispitanika	480
Period plaćanja poreza i doprinosa	Uključujući N/A odgovore
Samo tokom perioda kad radim	30,21%
Tokom cele godine	21,25%
N/A	39,17%
Drugo:	9,38%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	278
Period plaćanja poreza i doprinosa	Ne uključujući N/A odgovore
Samo tokom perioda kad radim	49,65%
Tokom cele godine	35,31%
Drugo:	15,03%
Ukupno	100,00%

36) ZBOG ČEGA NE BISTE ŽELELI DA PLAĆATE SOCIJALNO OSIGURANJE TOKOM CELE GODINE?

- 1. Nestalni i nedovoljno veliki prihodi** "Frlenseri često ne mogu da predvide visinu prihoda, te bi bilo kakva vrsta mesečnih nameta predstavljala ogroman problem u poslu koji trpi velike oscilacije"
- 2. Visoka cena socijalnog osiguranja** "Zato što je veliki izdatak za mene, a ja nikako nemam pristup svim oblicima socijalne zaštite obzirom na prirodu poslovnog odnosa"
- 3. Ne vide koristi od osiguranja** "Nemam koristi od njega...Ne dobijam ništa za uzvrat"
- 4. Nepoverenje u institucije** "Zbog nepoverenja u državne institucije da će odgovorno i namenski upravljati novcem kojim plaćam socijano osiguranje"

KLJUČNI PROBLEMI FRILENSERA I PREDLOZI ZA POBOLJŠANJE

37) ŠTA VIDITE KAO KLJUČNE PROBLEME PO PITANJU POLOŽAJA ONLINE FRILENSERA U SRBIJI?

- 1. Pravno neregulisana oblast rada i nedefinisan status frilensera** "Ključni problemi su jer nismo definisani zakonom. Nemamo status, nemamo ista prava kao ostali radnici i nemamo iste benefite kao drugi...Nemaju sifru delatnosti gde bi smestili freelancere, pa ih sputavaju smestajući ih u paušlace, doo i ostale i samim tim ih sputavaju"
- 2. Visoka stopa oporezivanja prihoda** "Porezi su previsoki, do pre mesec dana nismo bili definisani po zakonu, u PU su nam godinama govorili da ne mogu da nas oporezuju, sada traže od nas preko 50% poreza 5 godina unazad...Ako neko ko zaradi \$500 u mesecu, mora državi da da polovinu toga, on sa 25.000 dinara ne može da prezivi, to je ujedno i manje od minimalca, a za uzvrat nije dobio ništa."
- 3. Nepostojanje neoporezivog iznosa prihoda** "Mislim da bi trebalo da postoji neki neoporezivi minimum. Meni je 100-150€ koje zaradim dopunski prihod. Za taj novac mi se ne isplati da se registrujem, u tom slučaju ćemo i vi i ja ostati bez tog novca. Pre ću odbiti posao, nego da od 15000 dinara na kraju kada platim porez imam 5000 dinara. Taj novac trošim u zemlji"
- 4. Nemogućnost da ostvarivanja prava na osnovu rada (zdravstveno, penzijsko)** "Ne mogu da overim knjižicu na osnovu mog freelance rada, nemam radni staž, ne primam naknadu za vreme bolovanja, ne primam zaradu za vreme odmora, nemam slobodne plaćene dane, žene nemaju plaćeno porodiljsko bolovanje ukoliko na ovaj način uplaćuju doprinose."
- 5. Nepostojanje kreditne sposobnosti** "Nemogućnost dizanja kredita (problematična procedura računanja mesečnih primanja u bankama koje paušalcima daju kredite)...Potpuno neprepoznavanje od strane banaka i države (nemogućnost kredita, lizinga, subvencija)"
- 6. Administrativne poteškoće poslovanja** "Meni je prvobitni problem to što nema ko da mi objasni u poreskoj koliko i šta plaćam, vrlo je komplikovano, a ne zarađujem dovoljno da plaćam knjigovodu"
- 7. Test samostalnosti** "Test samostalnosti o čijem ishodu odlucuje poreski inspektor a kriterijumi za test su prilično dvoznačni i ostavljeni na tumačenje inspektorima. Taj test vidim kao test "koliko neko voli da rizikuje?" Pored rizične prirode posla frilensera ne mislim da treba imati i rizičan test."
- 8. Platforme koje uzimaju visok procenat zarade** "Platforme koje uzimaju visok procenat zarade"
- 9. Nepostojanje stimulatavnih mera za ulazak u legalne tokove** "Pomoć države za freelancere ne postoji. Treba imati malo čula kako bi svi bili zadovoljni."
- 10. Nezainteresovanost države da razume prirodu ovog poslovanja** "Problem je nerazumevanje države. Ako neko radi preko AdSense to ne znaci da su svi isti. Pored moje zarade ja moram svaki mesec platiti server 50Eu, prevodioca preko 1000 EUR godišnje, softver 300-500 EUR godišnje, racunar i to veoma jak jel se bavim 3D CAD softverima. Sve to lepo zvuci influenseri i freelanceri zarađuju gomilu novca, ali to obicno nije tako."

38) DA LI ZNATE PRIMER NEKE ZEMLJE U KOJOJ JE RAD FRILENSERA DOBRO REGULISAN?

*Izvori: Paušal.rs, Useme sp, 021.rs

Nemačka: Frilenseri u Nemačkoj nemaju obavezu da se registruju i plaćaju porez na dohodak (progresivno od 14 do 42%, u šta je uključena i solidarna naknada od 5,5%) i porez na dodatu vrednost (19% ili niže - do 7%, zavisno od usluge koju pružaju). Oni koji zarađuju manje od 9.408 € godišnje oslobođeni su poreza na dohodak. Što se tiče penzijskog i zdravstvenog osiguranja, za to nemaju nikakve obaveze prema državi, ali nemaju ni prava, već treba da se odluče za neki od privatnih fondova.

Bugarska: Nije potrebno registrovati preduzeće da bi frilenser bio u legalnim tokovima, već samo prijava prihoda i plaćanje poreza i doprinosa. Bugarska ima najniži porez na dobit preduzeća, najniži porez na dohodak građana i najniže doprinose za socijalno osiguranje u EU. Frilenseri zavisno od forme poslovanja plaćaju ili 10% poreza na dobit ili 10% poreza na lični dohodak (uz 5% poreza na dividendu ako povlače novac) i doprinose za penzijsko i zdravstveno osiguranje koji su obavezni i iznose 27,8%. Doprinosi se dele između poslodavca i frilensera, međutim, ako zaposleni na daljinu vodi kompaniju ili radi kod stranog poslodavca, tada on / ona mora sam da plati sve doprinose.

Rumunija: Frilenseri u Rumuniji moraju da se registruju i da sklapaju jedan od dva tipa ugovora: za ovlašćeno fizičko lice (slično našim preduzetnicima) ili o autorskim pravima. Porez na dohodak je 16%, zdravstveno osiguranje je obavezno i iznosi 5,5% prihoda iz prethodne godine, dok za penzijsko osiguranje mogu da se opredele ili za puno iznos od 26,3% ili umanjeno od 10,5%, ali se time i njihova penzija umanjuje.

Makedonija: Nije potrebno registrovati preduzeće da bi frilenser bio u legalnim tokovima, plaća 10% poreza na prihod ukoliko on ne prelazi 1.500 EUR mesečno, a preko toga 18%. Doprinosi su obavezni za rezidente i iznose 28,3%.

*Pored navedenih zemalja, kao primere dobre prakse ispitanici su navodili i sisteme u SAD, Francuskoj, Belgiji, Estoniji, Austriji, Australiji, Poljskoj i Finskoj.

39) ŠTA MISLITE DA BI SE MOGLO UČINITI KAKO BI SE POLOŽAJ FRILENSERA POPRAVILO?

STATUS	OPOREZIVANJE	ADMINISTRATIVNE PROCEDURE	STIMULATIVNE MERE
1. Promena zakona i prepoznavanje u sistemu	1. Smanjivanje stope oporezivanja	1. Jednostavnije procedure	1. Stimulacije za savršavanje i napredovanje
2. Ista prava kao i ostali zaposleni	2. Progresivno oporezivanje	2. Platforma za registraciju frilensera i plaćanja poreza i doprinosa	2. Podrška za početnike u vidu neoporezivanja prvih 12 meseci
3. Osnivanje udruženja frilensera	3. Primena neoporezivog iznosa zarade		
4. Uspostavljenje premanentnog dijaloga sa državom za poslovanje	4. Porez na dobit na kvartalnom ili godšnjem nivou		
	5. Opciono uplaćivanje socijalnog osiguranja		
	6. Bez retroaktivnog naplaćivanja poreza		
	7. Ukidanje testa samostalnosti		

PITANJA U VEZI SA OČEKIVANJIMA ZA BUDUĆNOST

Posmatrajući samo one ispitanike koji su odgovorili na pitanje, čak 93% smatra da će i u budućnosti nastaviti da se bavi radom preko platforme. Dodatno, većina njih (73%) ne bi želela da rad preko platforme zameni radom sa punim radnim vremenom i ugovorom o radu. Oni koji bi to želeli (njih 27%) ipak smatra da bi ovakav rad bio manje plaćen nego ono što trenutno zarađuju preko platforme.

40) DA LI I U BUDUĆNOSTI PLANIRATE DA SE BAVITE RADOM PREKO ONLINE PLATFORMI?

Ukupan broj ispitanika	480
Da li i u budućnosti planirate da se bavite radom preko online platformi?	Uključujući N/A odgovore
Da	53,33%
N/A	42,92%
Ne	3,75%
Ukupno	100,00%

Ukupan broj ispitanika	271
Da li i u budućnosti planirate da se bavite radom preko online platformi?	Ne uključujući N/A odgovore
Da	93,33%
Ne	6,67%
Ukupno	100,00%

41) DA LI BISTE ŽELELI DA SADAŠNJE RADNO ANGAŽOVANJE PREKO PLATFORME ZAMENITE RADOM SA PUNIM RADNIM VREMENOM NA OSNOVU UGOVORA O RADU?

Ukupan broj ispitanika		480
Zamena za standardni rad	Uključujući N/A odgovore	
Da		15,21%
N/A		43,75%
Ne		41,04%
Ukupno		100,00%

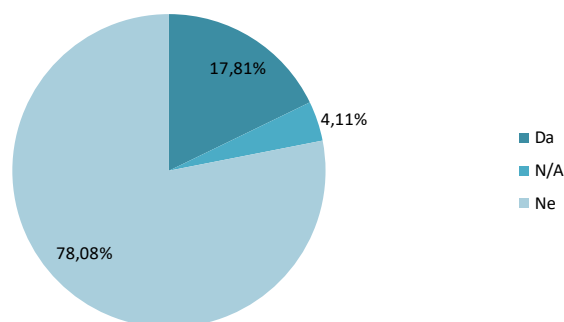
Ukupan broj ispitanika		266
Zamena za standardni rad	Ne uključujući N/A odgovore	
Da		26,69%
Ne		73,31%
Ukupno		100,00%

42) UKOLIKO ŽELITE DA ZAMENITE PLATFORMU ZA UGOVOR O RADU, DA LI SMATRATE DA BISTE MOGLI DA NAĐETE POSAO U SRBIJI SA PUNIM RADNIM VREMENOM KOJI BI, PO SATU, BIO SLIČNO PLAĆEN KAO POSAO KOJI SADA OBAVLJATE?

Ukupan broj ispitanika		73
Da li biste želeli da sadašnje radno angažovanje preko platforme zamenite radom sa punim radnim vremenom na osnovu ugovora o radu?		Da
		☐

Zamena za standardni rad	Uključujući N/A odgovore	
Da		17,81%
N/A		4,11%
Ne		78,08%
Ukupno		100,00%

Grafikon: Da li bi posao sa punim radnim vremenom bio jednako plaćen kao posao preko platforme

FLEKSIBILNI OBLICI ANGAŽOVANJA -ANKETA SA FRILENSERIMA-

OBAVEŠTENJE O AUTORSKOM PRAVU

Izveštaj o rezultatima ankete sa frilenserima sa temom fleksibilnih oblika angažovanja pripremio je stručni tim Izvršne kancelarije NALED-a uz podršku Republičkog sekretarijata za javne politike. Analize, tumačenja i zaključci izneti u ovom izveštaju ne moraju nužno odražavati stavove članova ili organa NALED-a. Svi napori su učinjeni kako bi se osigurala pouzdanost, tačnost i ažurnost informacija iznetih u izveštaju. NALED ne prihvata bilo kakav oblik odgovornosti za eventualne greške sadržane u izveštaju ili nastalu štetu, finansijsku ili bilo koju drugu, proisteklu u vezi sa njenim korišćenjem. Korišćenje, kopiranje i distribucija sadržaja ovog izveštaja dozvoljena je isključivo u neprofitne svrhe i uz odgovarajuće naznačenje imena, odnosno priznavanje autorskih prava NALED-a.

© 2020 NALED

Makedonska 30/VII, 11000 Beograd, Srbija

www.naled.rs

naled@naled.rs